

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

PROJEKTO NR. 09.4.3-ESFA-V-834-03-0001 „MASTER-PRO DARBINĖJE VEIKLOJE ĮGYJAMŲ AUKŠTO MEISTRIŠKUMO KVALIFIKACIJŲ POSISTEMĖS MODELIO SUKŪRIMAS“ VEIKSMO „ATNAUJINTAS DOKUMENTŲ PAKETAS, SKIRTAS DARBDAVIŲ ASOCIJUOTOMS STRUKTŪROMS, SIEKIANČIOMS KURTI DARBINĖJE VEIKLOJE ĮGYJAMAS AUKŠTO MEISTRIŠKUMO KVALIFIKACIJŲ POSISTEMES“

3 PRIEDAS. MEISTRIŠKUMO KVALIFIKACIJŲ LYGMENŲ NUSTATYMO GAIRĖS

Turinys

1. Bendrosios meistriškumo kvalifikacijų lygmenų nustatymo gairės	2
1.1. Kvalifikacijų sandarų samprata	2
1.2. Kvalifikacijų lygmenų kriterijai	3
1.3. Meistriškumo kvalifikacijų lygmenų nustatymas vadovaujantis geriausios atitikties principu.....	4
2. Rekomendacijos meistriškumo kvalifikacijų lygmenims nustatyti	4
3. Rekomendacijos meistriškumo lygmenims išskirti	11
Šaltiniai.....	15

1. Bendrosios meistriškumo kvalifikacijų lygmenų nustatymo gairės

1.1. Kvalifikacijų sandarų samprata

Pagrindinė priemonė kvalifikacijų lygmenims nustatyti – nacionalinė kvalifikacijų sandara ir ją sudarantys kvalifikacijų lygmenų aprašai. Būtent kvalifikacijų lygmenų hierarchija leidžia priskirti kvalifikaciją vienam ar kitam lygmeniui. Nacionalinės kvalifikacijų sandaros sietinos su dviem dimensijomis: kvalifikacijų lygmenų sistema (vertikaloji dimensija) ir kvalifikacijų lygmenis aprašančiais kriterijais (horizontalioji dimensija). Pavyzdžiui, Lietuvos kvalifikacijų sandarą sudaro 8 kvalifikacijų lygmenys, o skirtingiems kvalifikacijų lygmenims atskirti taikomi veiklos sudėtingumo, savarankiškumo ir kintamumo kriterijai. Europos kvalifikacijų sandarą taip pat sudaro 8 lygmenys, tačiau aprašant lygmenis atskiriama informacija apie kiekvienam lygmeniui būdingas žinias, įgūdžius, atsakomybę ir savarankiškumą.

Nacionalinės kvalifikacijų sandaros – pasaulyje plačiai paplitęs švietimo sistemų fenomenas. Jos pradėtos kurti 1990-aisiais metais Australijoje, Anglijoje ir Škotijoje, Naujojoje Zelandijoje, Pietų Afrikos Respublikoje. 2008 m. buvo patvirtinta Europos kvalifikacijų sandara, ir nuo to laiko nacionalinės kvalifikacijų sandaros pradėtos kurti visose Europos Sąjungos ir Europos ekonominės erdvės šalyse, taip pat kituose pasaulio regionuose. Lietuvos kvalifikacijų sandarą Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino 2010 metais; iki tol Lietuvoje egzistavo 5 išsilavinimo lygmenų sistema. Šiuolaikinės kvalifikacijų sandaros apima visus švietimo sektorius, o kai kuriose šalyse – ir už formaliojo švietimo sistemos ribų suteikiamas kvalifikacijas. Kvalifikacijų sandara apima ne tik su konkrečia profesine veikla siejamas kvalifikacijas, bet ir mokymosi pagal bendrojo ugdymo, aukštojo mokslo studijų programas rezultata.

Šiuolaikinių kvalifikacijų sandarų, taip pat ir Europos kvalifikacijų sandaros išskirtinis bruožas – tai kvalifikacijų lygmenų aprašymas per kompetencijas arba mokymosi rezultatus (angl. *learning outcomes*). Šiomis sąvokomis apibrėžiama visuma to, ką besimokantysis žino, supranta ir geba padaryti baigęs mokymosi procesą (arba įvertinus ir pripažinus jo kompetencijas). Dėl to šiose sandarose apibrėžiami rezultatai, o ne įdėtos pastangos, tokios kaip mokymosi trukmė.

Aiškus susitarimas dėl kvalifikacijų lygmenų, jų skirtumus lemiančių kriterijų padeda formuojant skaidrias kvalifikacijas ir jų sistemas, rengiant švietimo, kvalifikacijos tobulinimo programas, vertinant kompetencijas. Žvelgiant plačiau, nacionalinėmis kvalifikacijų sandaromis siekiama sudaryti palankesnes sąlygas mokymuisi visą gyvenimą bei sudaryti galimybę įgyti kvalifikaciją įvairiais būdais (mokantis pagal formaliojo ir neformaliojo švietimo programas, taip pat iš profesinės veiklos patirties bei mokantis savarankiškai).

1.2. Kvalifikacijų lygmenų kriterijai

Formuojant skirtingų lygmenų kvalifikacijas, būtina numatyti kriterijus – t. y. požymius, pagal kuriuos kvalifikacijos priskiriamos vienam ar kitam lygmeniui. Lietuvos kvalifikacijų sandaroje tai:

- *veiklos sudėtingumas* – kvalifikacinis kriterijus, naudojamas veiklos pobūdžiui, užduočių įvairovei ir atsakomybės laipsniui apibūdinti;
- *veiklos savarankiškumas* – kvalifikacinis kriterijus, naudojamas veiklos organizavimo ir pavaldumo pobūdžio kitimui apibūdinti;
- *veiklos kintamumas* – kvalifikacinis kriterijus, naudojamas veiklos technologinės ir organizacinės aplinkos kitimui apibūdinti.

Lentelėse žemiau pateikti kvalifikacijų lygmenų aprašų pavyzdžiai.

1 lentelė. Lietuvos kvalifikacijos sandaros 4 lygmens kvalifikacijos aprašas

Eil. Nr.	Kvalifikacijų lygmuo	Kvalifikacijų lygmens aprašas
4.	IV	<p>Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš veiksmų ir operacijų gana plačiose veiklos srityse. Veikla atliekama vykdant keletą ir daugiau specializuotų veiklos uždavinių, kurių galimi sprendimai ne visada yra išbandyti ir žinomi. Atliekant veiklą, gebama pritaikyti faktines ir teorines žinias, būdingas plačiam kontekstui, susijusiam su veiklos sritimi. Veikla atliekama savarankiškai, prisiimant atsakomybę už procedūrų ir rezultatų kokybę. Įgijus nustatytos trukmės profesinės veiklos patirties, kvalifikacija leidžia perduoti praktinius veiklos įgūdžius žemesnės kvalifikacijos darbuotojams ir prižiūrėti jų veiklą. Veiklos aplinka reikalauja gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių, lemiamų veiklos konteksto kaitos, kuri dažniausiai yra nuspėjama.</p>

2 lentelė. Europos kvalifikacijų sandaros 4 lygmens kvalifikacijos aprašo pavyzdys

Kvalifikacijų lygmuo	Žinios	Įgūdžiai	Atsakomybė ir savarankiškumas
4 lygmenį atitinka šie mokymosi rezultatai	faktinės ir teorinės plataus konteksto darbo arba mokymosi srities žinios	pažintinių ir praktinių įgūdžių spektras, reikalingas specifinėms darbo arba mokymosi srities problemoms	dirbti savarankiškai, vadovaujantis dažniausiai nuspėjamos, tačiau galinčios kisti darbo arba

		spręsti	mokymosi aplinkos gairėmis prižiūrėti įprastą kitų darbą, imtis tam tikros atsakomybės už darbo arba mokymosi veiklos vertinimą ir gerinimą
--	--	---------	--

Formuojant kvalifikaciją galima numatyti / atsižvelgti į įvairius aspektus – žinias, įgūdžius, atsakomybės lygį ir pan. Remiantis 30 ES šalių kvalifikacijų lygmenų aprašų analize (Cedefop, 2018), aprašydamos kvalifikacijų lygmenis ES šalys dažniausiai išskiria žinių, įgūdžių, kompetentingumo ir autonomiškumo bei atsakomybės kriterijus (1 lentelė). Pavyzdžiui, Vokietijoje kvalifikacijų lygmenų aprašymai apima keturias dimensijas: žinias ir įgūdžius (profesinė kompetencija) bei socialinę kompetenciją ir savarankiškumą (asmeninė kompetencija). Olandijoje kvalifikacijų lygmenims aprašyti išskiriamos žinios, gebėjimai (žinių taikymas, problemų sprendimo įgūdžiai, mokymosi ir tobulėjimo gebėjimai, informavimo ir bendravimo gebėjimai) bei atsakomybė ir savarankiškumas. Kvalifikacijų formuotojai turi laisvę priimti sprendimą dėl jiems tinkamiausio meistriškumo kvalifikacijų modelio. Susikūrus kvalifikacijos konstrukta, skaidriau formuojamos skirtingų lygmenų (polygių) kvalifikacijos.

1.3. Meistriškumo kvalifikacijų lygmenų nustatymas vadovaujantis geriausios atitikties principu

Meistriškumo kvalifikacijų lygmeniui nustatyti naudojamas geriausios atitikties principas: kvalifikacijos turinys (kompetencijos, mokymosi rezultatai) analizuojamas lyginant su kvalifikacijų lygmenų aprašų esminiais kriterijais, tokiu būdu nustatant lygmenį, kurio aprašymas labiausiai atitinka kvalifikacijos lygmenį. Būtina sąlyga kvalifikacijų lygmeniui nustatyti – kvalifikacijos turinio aprašymas per kompetencijas arba mokymosi rezultatus.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad kvalifikacijos formuotojai gali susikurti savo kvalifikacijų lygmenų sistemą ir numatyti esminius kiekvieno lygmens kriterijus. Toliau pristatomas kvalifikacijos lygmens nustatymo pagal LTKS pavyzdys.

2. Rekomendacijos meistriškumo kvalifikacijų lygmenims nustatyti

Šiame skyriuje pristatome LTKS kvalifikacijos lygmenų aprašų analizę ir praktinius patarimus kvalifikacijos lygmeniui nustatyti. Kvalifikacijų lygmenys Lietuvoje apibrėžiami vadovaujantis veiklos sudėtingumo, veiklos savarankiškumo ir veiklos kintamumo kriterijais. T. y. kuo aukštesnis kvalifikacijos lygmuo, tuo reikalavimai veiklos sudėtingumui, savarankiškumui ir kintamumui yra aukštesni. Kiekvieno kvalifikacijų lygmens esminiai kriterijai apibendrinti 3 lentelėje.

3 lentelė. Lietuvos kvalifikacijų sandaros lygmenų aprašų turinio palyginimas

Lietuvos kvalifikacijų sandaros lygmenys ir jų aprašai	Lygmens aprašo turinio esminiai kriterijai, lemiantys priskyrimą lygmeniui	Gretimų lygmenų aprašuose nurodyti esminiai slenkstiniai kriterijai
<p><i>1 lygmuo</i> Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš vieno ar kelių paprastų specializuotų veiksmų ar operacijų. Atliekant veiklą gebama pritaikyti pagrindines veiklai būdingas žinias. Veiklos aplinka yra aiški, veikla atliekama pagal detalias instrukcijas, kai kuriais atvejais būtina intensyvi priežiūra, vadovavimas ir pagalba. Veiklą sudarančios situacijos, veiksmai ir operacijos yra pastovūs ir nuolat kartojasi.</p>	<p>Veiksmų elementarumas ir siaura specializacija. Pagrindinių, bazinių, per patirtį įgytų žinių taikymas. Nuolatinis veiksmų ir operacijų pasikartojimas. Būtina intensyvi priežiūra, vadovavimas ir pagalba teikiant detalias instrukcijas. Pavyzdys: pagalbinis darbininkas.</p>	
<p><i>2 lygmuo</i> Kvalifikacija skirta veiklai, kurią sudaro veiksmai ir operacijos, skirti paprastoms problemoms spręsti. Atliekant veiklą gebama pritaikyti pagrindines veiklai būdingas faktines žinias. Veiklai atlikti reikalinga priežiūra, vadovavimas ir pagalba. Veiklą sudarantys veiksmai ir operacijos yra pastovūs.</p>	<p>Paprastų problemų sprendimas. Pagrindinių faktinių žinių taikymas. Veiksmų ir operacijų pastovumas. Priežiūros, vadovavimo ir pagalbos reikalingumas. Pavyzdys: mūrininko padėjėjas.</p>	<p>2-ojo lygmens apraše veikla yra elementari, bet nėra 1-ajam lygmeniui būdingos siauros specializacijos. 2-ojo lygmens apraše atsiranda paprastų problemų sprendimas. 2-ojo lygmens kvalifikacija reikalauja taikyti faktines, o ne tik pagrindines, per patirtį įgytas žinias. Pagrindiniai veiksmai atliekami pagal aukštesnės kvalifikacijos darbuotojo nurodymus, jam prižiūrint darbų eigą ir kokybę.</p>
<p><i>3 lygmuo</i> Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš veiksmų ir operacijų siaurose veiklos srityse. Veikla gali apimti kelis ir daugiau specializuotų veiklos uždavinių, kuriems reikia pritaikyti gerai žinomus ir išbandytus sprendimus. Atliekant veiklą gebama pritaikyti būdingas žinias apie veiklos srities faktus, principus ir procesus. Veikla atliekama savarankiškai, vadovaujant aukštesnės kvalifikacijos darbuotojui ir esant išorinei atlikimo</p>	<p>Paprasti veiksmai ir operacijos keliose veiklos srityse. Veiklą sudaro specializuoti veiklos uždaviniai. Naudojami gerai žinomi ir išbandyti sprendimai. Taikomos žinios apie veiklos srities faktus, principus ir procesus. Savarankiškas veiklos atlikimas, vadovaujant aukštesnės kvalifikacijos darbuotojui ir jam prižiūrint veiklos atlikimo kokybę.</p>	<p>Veiksmai ir operacijos gali priklausyti ne vienai, bet kelioms veiklos sritims. Atsiranda reikalavimas taikyti žinomus veiklos sprendimus sprendžiant uždavinius. Taikomos ne tik faktinės žinios, bet ir metodinės žinios apie veiklos atlikimo principus ir procesus, todėl yra būtina suprasti veiklos procesų priežastis ir jų vyksmo būdą. Pagrindiniai veiksmai atliekami savarankiškai, nors veiklai vadovauja ir darbų kokybę kontroliuoja aukštesnės kvalifikacijos darbuotojas.</p>

<p>kokybės kontrolei. Veiklos aplinka gali reikalauti gebėjimo prisitaikyti prie paprastų konteksto pokyčių.</p>	<p>Gebėjimas prisitaikyti prie parastų veiklos aplinkos pokyčių (pačiam veiklos turiniui nekintant). Pavyzdys: medienos apdirbimo staklininkas.</p>	<p>Atsiranda reikalavimas gebėti prisitaikyti prie paprastų ir numatomų veiklos aplinkos pokyčių, nekintant veiklos turiniui.</p>
<p><i>4 lygmuo</i> Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš veiksmų ir operacijų gana plačiose veiklos srityse. Veikla atliekama vykdant keletą ir daugiau specializuotų uždavinių, kurių galimi sprendimai ne visada yra išbandyti ir žinomi. Atliekant veiklą gebama pritaikyti faktines ir teorines žinias, būdingas plačiam kontekstui, susijusiam su veiklos sritimi. Veikla atliekama savarankiškai, prisiimant atsakomybę už procedūrų ir rezultatų kokybę. Įgijus patirties kvalifikacija leidžia perduoti praktinius veiklos įgūdžius žemesnės kvalifikacijos darbuotojams ir prižiūrėti jų veiklą. Veiklos aplinka reikalauja gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių, lemiamų veiklos konteksto kaitos, kuri dažniausiai nuspėjama.</p>	<p>Veiksmai ir operacijos keliose plačiose veiklos srityse. Veiklą sudaro keli specializuoti veiklos uždaviniai (gali būti skirtingų sričių). Naudojami ne visada išbandyti ir žinomi sprendimai. Taikomos plataus konteksto teorinės ir faktinės žinios. Prisiimama atsakomybė už veiklos procedūrų ir rezultatų kokybę. Veikla gali apimti ir žemesnės kvalifikacijos žmonių mokymą ir jų veiklos priežiūrą. Pavyzdys: automatinio valdymo įrenginių operatorius, elektrikas.</p>	<p>Veiksmai ir operacijos būdingi skirtingoms plačioms veiklos sritims, kurias sudaro įvairūs specializuotų uždavinių deriniai. Veiklos atlikimas reikalauja improvizacijos sprendžiant įvairias problemas. Atliekant veiklą reikia taikyti plačias teorines žinias, jas derinant su specializuotomis, praktinėmis žiniomis. Prisiimama visiška atsakomybė ne tik už rezultatus, bet ir už veiklos procedūrų kokybę. Veikloje atsiranda kitų darbuotojų mokymo ir jų veiklos priežiūros funkcijos.</p>
<p><i>5 lygmuo</i> Kvalifikacija skirta veiklai, pasižyminčiai kompleksišku veiklos uždavinių derinimu skirtingose veiklos srityse. Veikla apima žemesnės kvalifikacijos darbuotojų kompetencijų vertinimą ir mokymą. Veikla reikalauja derinti išsamias veiklos srities žinias su bendrosiomis žiniomis, sprendžiant įvairias specializuotas užduotis keliose skirtingose veiklos srityse. Darbuotojas veikia savarankiškai, veiklos priežiūra apsiriboja tik rezultatų įvertinimu. Veiklos uždavinius nustato aukštesnės kvalifikacijos darbuotojas, dažnai suteikdamas veiklos atlikėjui galimybes pasirinkti šių uždavinių sprendimo būdus ir</p>	<p>Skirtingoms veiklos sritims būdingų sudėtingų veiklos uždavinių derinimas. Išsamios veiklos srities žinios derinamos su bendrosiomis žiniomis. Veiklos atlikėjas pats pasirenka veiklos uždavinių sprendimo būdus ir priemones. Vadovavimas žemesnės kvalifikacijos darbuotojų veiklai, veiklos uždavinių planavimas. Žemesnės kvalifikacijos darbuotojų kompetencijų vertinimas. Darbuotojų konsultavimas ir veiklos</p>	<p>Akcentuojamas veiklos sričių, iš kurių kildinami veiklos uždaviniai, skirtingumas. Atsiranda žemesnės kvalifikacijos darbuotojų kompetencijų vertinimas. Atsiranda vadovavimas žemesnės kvalifikacijos darbuotojų veiklai, jų veiklos uždavinių planavimas, konsultavimas. Iškyla būtinybė prisitaikyti prie kintančių technologinių ir organizacinių reikalavimų.</p>

<p>priemonės. Darbuotojas vadovauja žemesnės kvalifikacijos darbuotojų veiklai, planuoja ir skirsto veiklos užduotis, prižiūri veiklos atlikimą, konsultuoja ir tikrina veiklos atlikimo kokybę. Veiklos technologiniai ir organizaciniai reikalavimai bei jos aplinka nuolat kinta, pokyčiai dažnai nenuspėjami ir gali būti susiję su naujomis veiklos sritimis.</p>	<p>atlikimo kokybės tikrinimas. Gebama prisitaikyti ne tik prie kintančios aplinkos, bet ir prie kintančių technologinių ir organizacinių reikalavimų. Pavyzdys: suvirinimo meistras.</p>	
<p><i>6 lygmuo</i> Kvalifikacija skirta sudėtingai veiklai, pasižyminčiai uždavinių ir jų turinio įvairove. Sprendžiant uždavinius įvairiose profesinės veiklos srityse naudojamos įvairios priemonės ir metodai. Todėl veiklos atlikimas reikalauja taikyti plačias teorines žinias, pagrįstas naujų fundamentinių ir taikomųjų tyrimų rezultatais arba būtinas įvairioms naujovėms įdiegti. Veikla atliekama savarankiškai, pasirenkant uždavinių sprendimo būdus ir organizuojant atitinkamų žmonių darbą išskeltiems uždaviniams įvykdyti. Todėl šio lygmens kvalifikacijos apima gebėjimus planuoti veiklą atsižvelgiant į numatytus tikslus, analizuoti ir fiksuoti savo veiklos rezultatus ir teikti ataskaitas veiklą koordinuojantiems asmenims, koreguoti veiklą atsižvelgiant į veiklos rezultatų analizę ir specialistų rekomendacijas, taip pat vykdyti įvairią projektinę veiklą. Veiklos aplinka reikalauja gebėjimo prisitaikyti prie nuolatinių ir paprastai nenuspėjamų pokyčių, kuriuos lemia žinių ir technologijų pažanga konkrečioje profesinėje srityje. Kvalifikacija leidžia patobulinti ir praplėsti profesinės srities žinias ir patiems įvertinus savo veiklą mokyti savarankiškai (plėtoti pažintines kompetencijas), kaip</p>	<p>Taikomos plačios teorinės žinios, pagrįstos naujų fundamentinių ir taikomųjų tyrimų rezultatais bei taikomojo pobūdžio žinios, susijusios su naujovių diegimu. Gebama organizuoti kitų darbuotojų (ne būtinai žemesnės kvalifikacijos) darbą. Gebama planuoti veiklą pagal tikslus bei analizuoti savo ir kitų darbuotojų veiklos rezultatus. Gebama savarankiškai koreguoti veiklą, atsižvelgiant į veiklos rezultatų savianalizę. Gebama vykdyti projektinę veiklą. Gebama prisitaikyti prie nuolatinių ir nenuspėjamų žinių ir technologijų pažangos pokyčių profesinėje srityje. Pavyzdys: technologas.</p>	<p>Atsiranda fundamentinių ir taikomųjų tyrimų rezultatais pagrįstų teorinių žinių taikymas. Atsiranda gebėjimai organizuoti ir planuoti veiklą pagal tikslus bei analizuoti veiklos atlikimą ir rezultatus. Akcentuojami projektinės veiklos vykdymo gebėjimai. Veiklos kaita yra daugiau susijusi su žinių ir technologijų pažanga ir reikalauja atnaujinti pažintines kompetencijas.</p>

<p>to reikalauja profesinės veiklos kaita.</p>		
<p><i>7 lygmuo</i> Kvalifikacija skirta sudėtingai veiklai, susidedančiai iš įvairių tarpusavyje susijusių uždavinių, kurie gali apimti keleto giminingų profesinių veiklų sritis. Todėl veiklos atlikimas reikalauja ekspertinio naujausių žinių profesinės veiklos ir jai artimose ar giminingose srityse vertinimo ir pritaikymo, naujų faktų atradimo atliekant taikomuosius profesinės veiklos tyrimus, kūrybiško teorinių žinių ir mokslinių tyrimų rezultatų taikymo. Veikla atliekama savarankiškai nustatant atitinkamos srities uždavinius, priimant savarankiškus sprendimus, orientuotus į veiklos tobulinimą ir gerinimą. Veiklai būdingas vadovavimas kitų darbuotojų veiklai. Todėl šio lygmens kvalifikacijos apima gebėjimus savarankiškai atlikti taikomojo pobūdžio tyrimus, teikti konsultacijas veiklos srityje, koordinuoti projektus, orientuotus į kitų žmonių kvalifikacijos tobulinimą ir inovacijų diegimą, analizuoti veiklos rezultatus ir juos pristatyti. Dėl žinių, technologijų, darbo organizavimo įvairiose veiklų srityse pažangos šio lygmens veikla ir jos aplinka intensyviai kinta, pokyčiai sunkiai prognozuojami, veiklą sudaro nuolat kintantys užduočių deriniai. Todėl veiklos kaita reikalauja gebėjimo priimti inovatyvius sprendimus, pagrįstus tyrimų rezultatais, įvertinti alternatyvius sprendimo variantus ir galimas socialines ir etines veiklos pasekmes.</p>	<p>Veikla apima keleto giminingų profesinių veiklų sritis. Ekspertinis naujausių žinių profesinės veiklos ir jai artimose ar giminingose srityse taikymas ir vertinimas. Naujų faktų atradimas atliekant taikomuosius profesinės veiklos tyrimus. Kūrybiškas teorinių žinių ir mokslinių tyrimų rezultatų taikymas. Veiklos uždavinių nustatymas. Gebėjimai savarankiškai atlikti taikomuosius tyrimus. Gebėjimai koordinuoti projektus, skirtus kitų žmonių kvalifikacijai tobulinti ir naujovėms diegti. Gebėjimas priimti inovatyvius, tyrimų rezultatais pagrįstus sprendimus bei įvertinti alternatyvius sprendimo variantus. Gebėjimai įvertinti ir atsižvelgti į galimas socialines bei etines veiklos pasekmes. Pavyzdys: inžinierius</p>	<p>Veiklos uždaviniai priklauso kelioms skirtingoms (tačiau giminingoms) veiklos sritims. Atsiranda reikalavimas taikyti naujausias ekspertines žinias, būdingas profesinės veiklos ir jai artimoms sritims. Akcentuojami gebėjimai savarankiškai atlikti taikomuosius tyrimus ir atrasti naujus faktus. Kūrybiškai taikomi kitų atliktų mokslinių tyrimų rezultatai. Akcentuojami gebėjimai vykdyti projektus, skirtus kitų žmonių kvalifikacijai tobulinti ir naujovėms diegti.</p>
<p><i>8 lygmuo</i> Kvalifikacija skirta itin sudėtingai veiklai, kuriai būdingas naujovių – naujų žinių, idėjų, technologijų, veiklos atlikimo</p>	<p>Kuria naujas žinias, idėjas, technologijas, veiklos atlikimo būdus, metodus ir procesus.</p>	<p>Akcentuojamas naujovių, ypač naujų žinių kūrimas. Akcentuojami gebėjimai vykdyti fundamentinius mokslinius tyrimus, integruojant įvairių</p>

<p>būdų, metodų ir procesų – kūrimas. Todėl veikla reikalauja naujų žinių veiklos srityse atradimo, remiantis vykdomų fundamentinių ir taikomųjų mokslinių tyrimų rezultatais, integruojant įvairių veiklos sričių žinias. Veikla pasižymi strateginio pobūdžio uždaviniais, kurie gali apimti įvairias skirtingas veiklos sritis ar mokslinių tyrimų dalykus. Veikla strategiškai planuojama prisiimant atsakomybę už kitų darbuotojų veiklos rezultatus ir jos kokybę, savarankiškai priimami strategiškai svarbūs sprendimai. Būdingas atitinkamos veiklos srities specialistų mokymas ir konsultavimas. Todėl reikia gebėjimų priimti visuomeninės reikšmės strateginius sprendimus, savarankiškai planuoti ir vykdyti fundamentinius ir / arba taikomuosius mokslinius tyrimus, perteikti naujausias žinias (skleisti patirtį) atitinkamos srities specialistams, koordinuoti mokslinius ir taikomųjų tyrimų projektus. Intensyvūs ir neprognozuojami veiklos, jos aplinkos pokyčiai reikalauja pasirengimo nuolatiniams pokyčiams, atvirumo naujovėms, teigiamo požiūrio į organizacijos ir visuomenės plėtrą, gebėjimų originaliai spręsti problemas įvertinus jų kontekstą, gebėjimų inicijuoti ir kurti pokyčius įvairiose veiklos ir visuomenės gyvenimo srityse.</p>	<p>Geba vykdyti fundamentinius ir taikomuosius mokslinius tyrimus, integruojant įvairių mokslinių disciplinų ir veiklos sričių žinias. Geba strategiškai planuoti veiklą. Geba savarankiškai priimti visuomeninės reikšmės strateginius sprendimus. Geba koordinuoti mokslinių ir taikomųjų tyrimų projektus. Geba perteikti naujausias žinias atitinkamos srities specialistams. Geba inicijuoti ir kurti pokyčius įvairiose veiklos ir visuomenės gyvenimo srityse. Pavyzdys: architektas</p>	<p>mokslinių disciplinų ir veiklos sričių žinias. Akcentuojami strateginio planavimo ir strateginių sprendimų priėmimo gebėjimai. Taip pat taikomi gebėjimai koordinuoti mokslinių ir taikomųjų tyrimų projektus. Svarbūs gebėjimai perteikti naujausias fundamentinių tyrimų žinias atitinkamos srities specialistams.</p>
---	---	---

Šaltinis: parengta pagal (Tūtlys, 2016)

Rekomenduojami žingsniai kvalifikacijų priskyrimui lygmenims:

- Atidžiai perskaitomos kvalifikaciją sudarančios kompetencijos / mokymosi rezultatai / informacija apie žinias, įgūdžius ar veiklos atlikimo kriterijus;
- išskiriami esminiai, raktiniai žodžiai, kurie atskleidžia veiklos sudėtingumą, veiklą atliekančio asmens savarankiškumą ir veiklos kintamumą arba kitus veiklos aspektus pagal kvalifikacijų lygmenų kriterijus (3 lentelė);
- ši informacija palyginama su numatomo LTKS lygmens ir jam gretimų lygmenų aprašais;

- remiantis šiuo palyginimu nustatoma hipotetinė kvalifikacijos atitiktis LTKS lygmeniui (palyginimo pavyzdys pateikiamas 4 lentelėje).

Nustatant kvalifikacijos lygmenį rekomenduojama naudotis ir kita kvalifikacijos lygmenį „sufleruojančia“ informacija (pavyzdžiui, pareigybių aprašais, panašiomis mokymo / studijų programomis). Kvalifikacijų priskyrimas atitinkamiems kvalifikacijų lygmenims visuomet yra santykinis, reliatyvus. Gali būti kad kvalifikacijai reikalingų žinių lygis labiausiai atitiks 3 kvalifikacijų lygmenį, o atsakomybės lygis – 4. Todėl į tokį vertinimą reikėtų žvelgti holistiškai ir galutinį sprendimą priimti atsižvelgus į kvalifikacijos visumą.

4 lentelė. Kvalifikacijos palyginimas su LTKS lygmenų aprašais

Kompetencijos	Kvalifikacijos lygmens n aprašo esminės charakteristikos	Kvalifikacijos lygmens n-1 aprašo esminės charakteristikos	Kvalifikacijos lygmens n+1 aprašo esminės charakteristikos
1.1. Sandėliuoti medžiagas, ruošinius, surinkimo vienetus ir gaminius, nustatyti medienos rūšis. 1.2. Paruošti ir sutvarkyti staliaus darbo vietą. 1.3. Skaityti medienos gaminių darbo brėžinius. 1.4. Matuoti, žymėti medieną ir apskaičiuoti žaliavų sąnaudas. 2.1. Apdirbti medieną rankiniais staliaus įrankiais. 2.2. Apdirbti medieną rankiniais elektriniais ir pneumatiniiais staliaus įrankiais. 3.1. Apdirbti medieną pozicinėmis (vieno technologinio veiksmo) staklėmis. 3.2. Klijuoti medienos	<i>(Pateikiamas pavyzdys iš LTKS IV lygmens)</i> Veiksmai ir operacijos <u>plačiose veiklos srityse</u> . Veiklą sudaro <u>keli specializuoti veiklos uždaviniai (gali būti skirtingų sričių)</u> . <u>Naudojami ne visada išbandyti ir žinomi sprendimai</u> . Taikomos plataus konteksto teorinės ir faktinės žinios. Prisiimama <u>atsakomybė už veiklos atlikimo procedūrų ir rezultatų kokybę</u> . Veikla gali apimti ir žemesnės kvalifikacijos žmonių mokymą ir jų veiklos priežiūrą.	<i>(Pateikiamas pavyzdys iš LTKS III lygmens)</i> Veiksmų ir operacijų <u>siaurose technologijų ar (ir) organizavimo srityse</u> vykdymas. Kelis ir daugiau specializuotų profesinės veiklos uždavinių, kuriems reikia pritaikyti <u>gerai žinomus ir išbandytus sprendimus</u> . Taikomos vykdomai veiklai būdingos profesinės žinios. Veiklos atlikimas <u>iš dalies prižiūrint aukštesnės kvalifikacijos darbuotojui</u> ar savarankiškai, esant išorinei atlikimo kokybės kontrolei. Reikalavimai prisitaikyti prie paprastų pokyčių darbo vietoje.	<i>(Pateikiamas pavyzdys iš LTKS V lygmens)</i> Skirtingoms veiklos sritims būdingų sudėtingų veiklos uždavinių derinimas. Žemesnės kvalifikacijos darbuotojų kompetencijų vertinimas. Išsamios veiklos srities žinios derinamos su bendrosiomis žiniomis. Veiklos atlikėjas pats pasirenka veiklos uždavinių sprendimo būdus ir priemones. <u>Vadovavimas žemesnės kvalifikacijos darbuotojų veiklai</u> , veiklos uždavinių planavimas. <u>Darbuotojų konsultavimas ir veiklos atlikimo kokybės tikrinimas</u> . Reikalavimai prisitaikyti ne tik prie kintančios aplinkos, bet ir prie kintančių technologinių ir organizacinių reikalavimų.

gaminius, naudojant klįjavimo įrenginius. 4.1. Dirbti 3 ir 4 ašių universaliais CNC medienos apdirbimo centrais. 4.2. Dirbti langų ir durų gamybos CNC medienos apdirbimo centrais. 5.1. Gaminti tiesmetrinus gaminius ir kitus interjero elementus. 5.2. Gaminti langus, duris, laiptus.			
<i>Išvada: Kompetencijos geriausiai atitinka LTKS IV lygmenį.</i>			

3. Rekomendacijos meistriškumo lygmenims išskirti

Kuriant meistriškumo kvalifikacijų posistemę konkrečiame ūkio sektoriuje ar jo dalyje, taip pat turi būti apsispręsta, kaip atitinkamo lygmens kvalifikacijos bus diferencijuojamos į meistriškumo lygmenis. Gali būti nuspręsta įvesti ir kvalifikacijų polygius.

Meistriškumo lygmenys gali būti žymimi skaičiais, raidėmis ar žodžiais – žymėjimas turi būti suprantamas ir priimtinas konkrečiame ūkio sektoriuje dirbantiems asmenims. Meistriškumo lygmenų aprašymui galima taikyti pačius įvairiausius kriterijus:

- nustatant kiekvienam meistriškumo lygmeniui reikalingas pademonstruoti kompetencijas;
- nustatant kiekvienam meistriškumo lygmeniui reikalingą darbo patirtį;
- aprašant laisva forma, ką kiekvieną meistriškumo lygmenį pasiekęs asmuo turi žinoti ir suprasti, ką ir kaip turi galėti padaryti.

Toliau, 5–8 lentelėse, pateikiami galimi meistriškumo lygmenų aprašymo pavyzdžiai.

5 lentelė. Meistriškumo lygmenų aprašymo pavyzdys

Meistriškumo lygmuo		Meistriškumo lygmens aprašymas
1	Pradedantysis (PR)	Praktikoje demonstruoja bazinės veiklos žinias ir įgūdžius, pats nepriima sprendimų, darbo patirtis neviršija 1 metų.

2	Pažengęs (PZ)	Dirba savarankiškai, už dalį veiklos rezultatų priima atsakomybę, priima nesudėtingus sprendimus, darbo patirtis yra ne trumpesnė kaip 1 metai ir neviršija 3 metų.
3	Ilgudęs (IG)	Dirba savarankiškai, priima atsakomybę už veiklos rezultatus, priima su veikla susijusius sprendimus, koordinuoja 1–3 asmenų veiklą, darbo patirtis – ne trumpesnė kaip 3 metai ir neviršija 5 metų.
4	Ekspertas (EX)	Dirba savarankiškai, skirsto užduotis kitiems, vertina kitų darbuotojų atliktų užduočių kokybę, priima su veikla susijusius sudėtingus sprendimus, koordinuoja 3–10 asmenų grupės veiklą, darbo patirtis – ne trumpesnė kaip 5 metai.

6 lentelė. **Meistriškumo lygmenų aprašymo galima struktūra**

Kvalifikacijos pavadinimas (LTKS lygmuo): _____				
Meistriškumo lygmuo	Reikalaujama darbinė patirtis (metais)	Žinios ir supratimas (ką turi žinoti ir suprasti)	Ilgūdžiai (ką ir kaip, per kiek laiko privalo gebėti atlikti)	Asmeninės savybės (kokios yra būtinos asmeninės savybės, požiūris į darbą, kolektyvą, klientus)

7 lentelė. Meistriškumo lygmenų sandaros pavyzdys

Kvalifikacijos pavadinimas	Vadybininkas	
Kategorija	Meistriškumo lygmuo	Įrodomasis aprašymas
Žinios	A	Vadybos pagrindų žinojimas Darbo su kompiuterinėmis programomis žinios Susijusių teisės aktų žinojimas
	B	Palyginamoji atvejų analizė Poveikio priemonių klientui supratimas
	C	Įmonės konkurencinės pozicijos apibūdinimas Rinkos produktų analizė
Gebėjimai	A	Krupščiai vykdyti nurodymus Komunikuoti su klientais telefonu Bendrauti taisyklinga darbine kalba
	B	Vienu metu vykdyti kelias užduotis Emocinis stabilumas Teikti originalius problemų sprendimo būdus Spręsti klientų įvardytas problemas
	C	Inicijuoti ir pravesti komandos susirinkimą Pristatyti ir diskutuoti veiklos strategiją Pagrįsti, analizuoti, formuluoti išvadas Įgalinti kitus veiklai
Praktiniai įgūdžiai	A	Parengti vartotojų poreikių ataskaitą Surinkti reikiamą informaciją Analizuoti įvardytą problemą
	B	Identifikuoti problemines veiklos sritis Gebėjimas spręsti operacinio pobūdžio problemas
	C	Inicijuoti naujas veiklas, pokyčius Konsultuoti ir skatinti kolegas Gebėjimas spręsti strategines problemas Rasti resursų sprendimui įgyvendinti

Vertybinės nuostatos	Į lygmenis neskirstomos	Savidisciplina Kūrybiškumas Nuolatinis poreikis tobulintis Pagalba komandos nariams Pagarba
----------------------	-------------------------	---

8 lentelė. **Meistriškumo lygmenų aprašymui galima naudoti loginę struktūrą, pritaikant LTKS lygmenų aprašymo kriterijus**

Kvalifikacijos pavadinimas			
Kvalifikacijos lygmuo			
Meistriškumo kvalifikacijos lygmenys:	Veiklos charakteristikos		
	<i>Veiklos savarankiškumas</i>	<i>Veiklos sudėtingumas</i>	<i>Veiklos kintamumas</i>
Žemiausias meistriškumo kvalifikacijos lygmuo			
...			
...			
Aukščiausias meistriškumo kvalifikacijos lygmuo			

Šaltiniai

1. Cedefop (2018). Analysis and overview of NQF level descriptors in European countries. Luxembourg: Publications Office. Cedefop research paper; No 66.
<http://data.europa.eu/doi/10.2801/566217>
2. Europos Sąjungos Tarybos 2017 m. gegužės 22 d. Tarybos rekomendacija dėl Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandaros, kuria panaikinama 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacija dėl Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sąrangos kūrimo (OL 2017 C 189).
3. Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras (2019). Profesinio standarto rengimo ir atnaujinimo metodika.
4. Lietuvos Respublikos 2019 m. liepos 24 d. Vyriausybės nutarimas Nr. 764 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimo Nr. 535 „Dėl Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“.
5. Tūtlys, Vidmantas (2016). Kvalifikacijų priskyrimo Lietuvos kvalifikacijų sandaros lygiams studija.

